WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 16 czerwca 2011 r.*

W sprawach połączonych C-65/09 i C-87/09

mających za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Bundesgerichtshof (C-65/09) oraz przez Amtsgericht Schorndorf (C-87/09) (Niemcy) postanowieniami z dnia 14 stycznia i dnia 25 lutego 2009 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 16 lutego i dniu 2 marca 2009 r., w postępowaniach:

Gebr. Weber GmbH (C-65/09)

przeciwko

Jürgenowi Wittmerowi

oraz

Ingrid Putz (C-87/09)

przeciwko

Medianess Electronics GmbH,

* Język postępowania: niemiecki.

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, J.J. Kasel, A. Borg Barthet, M. Ilešič (sprawozdawca) i E. Levits, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: B. Fülöp, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 25 lutego 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Gebr. Weber GmbH przez R. Lindnera, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu belgijskiego przez T. Materne'a, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez J. Lópeza-Medela Basconesa, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu austriackiego przez E. Riedla oraz E. Handla-Petza, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez M. Dowgielewicza, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez W. Wilsa oraz H. Krämera, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 18 maja 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 3 ust. 2 i art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.U. L 171, s. 12, zwanej dalej „dyrektywą").

2 Wnioski te zostały złożone w ramach dwóch sporów: w sprawie C-65/09 pomiędzy Gebr. Weber GmbH (zwanej dalej „Gebr. Weber") a J. Wittmerem w przedmiocie dostawy płytek podłogowych zgodnych z umową sprzedaży oraz wypłaty odszkodowania i w sprawie C-87/09 pomiędzy I. Putz a Medianess Electronics GmbH (zwanej

dalej „Medianess Electronics") w przedmiocie zwrotu ceny zakupu zmywarki niezgodnej z umową sprzedaży w zamian za zwrot tego urządzenia.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

3 Motyw 1 dyrektywy stanowi:

„[a]rtykuł 153 ust. 1 i 3 [WE] stanowi, iż Wspólnota powinna przyczyniać się [do] osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów poprzez środki, które podejmuje na podstawie jego art. 95 [WE]".

4 Motywy 9–11 dyrektywy mają następujące brzmienie:

„(9) Sprzedawca powinien [być] bezpośrednio odpowiedzialny przed konsumentem za zgodność towarów z umową […]; jednakże sprzedawca powinien mieć swobodę, zagwarantowaną w prawie krajowym, do podjęcia kroków przeciwko producentowi, poprzedniemu sprzedawcy w tym samym łańcuchu umownym lub przeciwko każdemu innemu pośrednikowi, o ile nie zrzeknie się takich uprawnień; niniejsza dyrektywa nie narusza zasady swobody umowy [umów]

między sprzedawcą a producentem, poprzednim sprzedawcą czy jakimkolwiek innym pośrednikiem; zasady regulujące, przeciwko komu i jakie kroki mogą być podjęte przez sprzedawcę, będą ustalone w prawie krajowym;

(10) W przypadku braku zgodności towaru z umową konsumenci powinni być uprawnieni do uzyskania bezpłatnie przywrócenia zgodności towaru z umową, wybierając naprawę lub zastąpienie [poprzez wybranie naprawy lub wymiany], lub, jeśli to nie wystarczy, do obniżenia ceny lub wymówienia [odstąpienia od] umowy;

(11) Po pierwsze, konsument może żądać od sprzedawcy naprawy towaru lub jego wymiany, chyba że te sposoby naprawienia szkody [środki zaradcze] byłyby niemożliwe lub nieproporcjonalne; to, czy sposób naprawienia szkody [środek zaradczy] jest nieproporcjonalny, powinno być ustalone obiektywnie; sposób naprawienia szkody [środek zaradczy] byłby nieproporcjonalny, gdyby jego zastosowanie, w porównaniu z innym środkiem, wiązało się z nadmiernymi kosztami; w celu ustalenia, czy koszty są nadmierne, koszty jednego ze sposobów naprawienia szkody [środków zaradczych] powinny być znacząco wyższe niż koszty innego naprawienia szkody [środka zaradczego]".

5 Artykuł 1 dyrektywy, zatytułowany „Zakres i definicje", stanowi:

„1. Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji, w celu zapewnienia jednolitego minimalnego poziomu ochrony konsumentów w kontekście rynku wewnętrznego.

2. Do celów niniejszej dyrektywy:

[…]

f) »naprawa« oznacza, w przypadku braku zgodności, doprowadzenie towarów konsumpcyjnych do stanu zgodności z umową sprzedaży.

[…]".

6 Artykuł 2 dyrektywy, zatytułowany „Zgodność z umową", stanowi:

„1. Sprzedawca musi dostarczyć konsumentowi towary, które są zgodne z umową sprzedaży.

[…]

5. Wszelki brak zgodności wynikający z nieprawidłowego montażu towarów konsumpcyjnych uznawany będzie za równoznaczny z brakiem zgodności towarów, jeżeli montaż stanowi część umowy sprzedaży towarów i towary były montowane przez sprzedawcę lub na jego odpowiedzialność. Ma to zastosowanie także, gdy produkt przeznaczony do montażu przez konsumenta jest montowany przez konsumenta, a nieprawidłowy montaż wynika z niedociągnięcia w instrukcji montażu".

7 Artykuł 3 dyrektywy, zatytułowany „Prawa konsumenta", przewiduje:

„1. Sprzedawca odpowiada przed konsumentem za każdy brak zgodności, który istnieje w momencie dostawy towarów.

2. W przypadku braku zgodności konsument jest upoważniony do wolnego od opłat przywrócenia zgodności poprzez naprawę lub zastąpienie [wymianę], zgodnie z ust. 3, lub do uzyskania stosownej obniżki ceny, lub do unieważnienia [odstąpienia od] umowy w odniesieniu do tych towarów, zgodnie z ust. 5 i 6.

3. Po pierwsze, konsument może żądać, aby sprzedawca naprawił towary, albo może żądać od sprzedawcy ich zastąpienia [wymiany], w obu przypadkach jest to wolne od opłat, chyba że byłoby to niemożliwe lub nieproporcjonalne.

Sposób naprawienia szkody [środek zaradczy] uznaje się za nieproporcjonalny, jeśli nakłada on na sprzedawcę koszty, które w porównaniu z alternatywnym sposobem naprawienia szkody [środkiem zaradczym] są nadmiernie wysokie, biorąc pod uwagę:

— wartość, jaką miałyby towary, gdyby nie występował brak zgodności,

— znaczenie braku zgodności,

oraz

— czy alternatywny sposób naprawienia szkody [środek zaradczy] może zostać dokonany bez istotnych niedogodności dla konsumenta.

Każda naprawa lub zastąpienie [wymiana] powinna być dokonana w rozsądnym czasie i bez istotnej niedogodności dla konsumenta, z uwzględnieniem charakteru towarów i celów, dla których konsument ich potrzebuje.

4. Sformułowanie »wolny od opłat« w ust. 2 i 3 odnosi się do niezbędnych kosztów związanych z przywróceniem towarom zgodności, w szczególności do kosztów wysyłki, robocizny i materiałów.

5. Konsument może domagać się stosownej obniżki ceny lub unieważnienia [odstąpienia od] umowy:

— jeżeli konsumentowi nie przysługuje ani naprawa, ani zastąpienie [wymiana],

lub

— jeżeli sprzedawca nie dokonał naprawienia szkody [nie zrealizował środka zaradczego] w rozsądnym czasie,

lub

— jeżeli sprzedawca nie dokonał naprawienia szkody [nie zrealizował środka zaradczego] bez istotnych niedogodności dla konsumenta.

6. Konsument nie ma prawa do unieważnienia umowy, jeżeli brak zgodności ma nikłe znaczenie".

8 Artykuł 4 dyrektywy, „Prawo regresu", stanowi:

„W przypadku gdy sprzedawca końcowy odpowiada przed konsumentem za brak zgodności wynikający z działania bądź zaniechania producenta, poprzedniego sprzedawcy w tym samym łańcuchu umów lub każdego innego pośrednika, sprzedawca końcowy ma prawo dochodzić naprawienia szkód od osoby lub osób odpowiedzialnych w łańcuchu umownym. Osoba lub osoby odpowiedzialne, od których sprzedawca końcowy może dochodzić naprawienia szkód, wraz z istotnymi działaniami i warunkami ich egzekucji zostaną ustalone w prawie krajowym".

9 Artykuł 5 dyrektywy, zatytułowany „Terminy", stanowi w ust. 1 zdanie pierwsze:

„Sprzedawca ponosi odpowiedzialność na mocy art. 3, gdy brak zgodności uwidoczni się w ciągu 2 lat od daty dostawy towarów".

10 Artykuł 7 dyrektywy, zatytułowany „Charakter wiążący", przewiduje:

„1. Wszelkie warunki umowne lub ustalenia zawarte ze sprzedawcą przed zgłoszeniem sprzedawcy braku zgodności, które bezpośrednio lub pośrednio uchylają lub ograniczają prawa wynikające z niniejszej dyrektywy, nie będą, zgodnie z prawem krajowym, wiążące dla konsumenta.

[…]".

11 Artykuł 8 dyrektywy, zatytułowany „Prawo krajowe i minimalna ochrona", brzmi:

„1. Prawa wynikające z niniejszej dyrektywy są wykonywane bez uszczerbku dla innych praw, na które konsumenci mogą powołać się na podstawie przepisów krajowych, regulujących odpowiedzialność umowną lub deliktową [pozaumowną].

2. Państwa członkowskie mogą, dla zapewnienia wyższego poziomu ochrony konsumentów, przyjąć bądź utrzymać w mocy surowsze przepisy, zgodne z traktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą".

Uregulowania krajowe

12 Paragraf 433 Bürgerliches Gesetzbuch (niemieckiego kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BGB"), zatytułowany „Obowiązki wynikające z umowy sprzedaży", przewiduje w ust 1:

„Przez umowę sprzedaży sprzedawca rzeczy zobowiązuje się wydać tę rzecz kupującemu i przenieść na niego własność rzeczy. Sprzedawca obowiązany jest przenieść na kupującego rzecz wolną od wad fizycznych i prawnych".

13 Paragraf 434 BGB, zatytułowany „Wada fizyczna", stanowi:

„1. Rzecz jest wolna od wad fizycznych, gdy w chwili przejścia niebezpieczeństwa ma ona uzgodnione właściwości […]".

14 Paragraf 437 BGB, zatytułowany „Prawa kupującego w razie wad", brzmi:

„Jeżeli rzecz jest wadliwa, kupujący może, o ile spełnione są warunki określone w poniższych przepisach i o ile inne przepisy nie stanowią inaczej,

1) żądać wykonania następczego zgodnie z § 439,

2) odstąpić od umowy zgodnie z §§ 440, 323 i § 326 ust. 5 lub żądać obniżenia ceny sprzedaży zgodnie z § 441,

3) żądać odszkodowania zgodnie z §§ 440, 280, 281, 283 i 311a lub zwrotu poniesionych kosztów zgodnie z § 284".

15 Paragraf 439 BGB, zatytułowany „Wykonanie następcze", brzmi następująco:

„1. W ramach wykonania następczego kupujący może żądać, wedle swojego wyboru, usunięcia wady albo dostarczenia rzeczy wolnej od wad.

2. Sprzedawca musi ponieść wydatki niezbędne do wykonania następczego, w szczególności koszty transportu, wysyłki, robocizny i materiałów.

3. […] [S]przedawca może odmówić zgody na sposób wykonania następczego wybrany przez kupującego jedynie, jeśli pociąga on za sobą nieproporcjonalne koszty. W tym względzie należy w szczególności wziąć pod uwagę wartość, jaką miałaby rzecz wolna od wad, znaczenie wady oraz kwestię, czy można zastosować inny sposób wykonania następczego bez większych niedogodności dla kupującego. W takim przypadku prawo kupującego ogranicza się do innego sposobu wykonania następczego bez uszczerbku dla prawa sprzedawcy do odmowy zastosowania również tego sposobu na warunkach określonych w zdaniu pierwszym.

4. Jeśli w celu wykonania następczego sprzedawca dostarcza rzecz wolną od wad, może on żądać od kupującego zwrotu wadliwej rzeczy […]".

Postępowania przed sądem krajowymi i pytania prejudycjalne

W sprawie C-65/09

16 J. Wittmer i Gebr. Weber zawarli umowę sprzedaży dotyczącą polerowanych płytek podłogowych za cenę 1 382,27 EUR. Po tym jak około dwie trzecie tych płytek zostało ułożone w jego domu, J. Wittmer stwierdził obecność na tych płytkach widocznych gołym okiem smug.

17 W rezultacie J. Wittmer złożył reklamację, którą Gebr. Weber odrzucił po porozumieniu się z producentem wspomnianych płytek. We wszczętym przez J. Wittmera postępowaniu mającym na celu zabezpieczenie dowodów wyznaczony biegły doszedł do wniosku, że wspomniane smugi stanowiły drobne ślady mikroszlifowania, których nie można usunąć, tak że jedynym środkiem zaradczym była całkowita wymiana płytek. Biegły oszacował koszty tej operacji na 5 830,57 EUR.

18 W braku odpowiedzi na skierowane do Gebr. Weber wezwanie do spełnienia świadczenia J. Wittmer wniósł powództwo przeciwko tej spółce przed Landgericht Kassel z żądaniem dostawy płytek wolnych od wad oraz zapłaty kwoty 5 830,57 EUR. Sąd ten zasądził od Gebr. Weber zapłatę na rzecz J. Wittmera kwoty 273,10 EUR z tytułu obniżenia ceny sprzedaży oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Oberlandesgericht Frankfurt am Main w wyniku apelacji J. Wittmera od orzeczenia Landgericht Kassel, po pierwsze, nakazał Gebr. Weber dokonanie dostawy nowych płytek wolnych od wad oraz uiszczenie na rzecz J. Wittmera kwoty 2 122,37 EUR za demontaż i usunięcie niezgodnych z umową płytek, a po drugie, oddalił apelację w pozostałym zakresie.

19 Gebr. Weber wniósł rewizję od wyroku Oberlandesgericht Frankfurt do Bundesgerichtshof, który wskazuje, że jego orzeczenie zależeć będzie od tego, czy sąd apelacyjny słusznie uznał, iż J. Wittmer może żądać zwrotu kosztów demontażu wadliwych płytek. Jako że na mocy prawa niemieckiego J. Wittmer nie miałby roszczenia o taki zwrot, odpowiedź na to pytanie zależy od wykładni art. 3 ust. 2 i art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy, zgodnie z którą należałoby w razie potrzeby interpretować § 439 BGB.

20 Bundesgerichtshof zauważa w tym względzie, że z zastosowania określenia „wymiana" w art. 3 ust. 2 dyrektywy można by wnioskować o istnieniu obowiązku nie tylko dostarczenia towaru zgodnego z umową, ale również wymiany towaru wadliwego, a zatem i dokonania jego demontażu. Ponadto obowiązek uwzględnienia charakteru i przeznaczenia towaru, o którym mowa w art. 3 ust. 3, związany z obowiązkiem doprowadzenia tego towaru do stanu zgodnego z umową, mógłby sugerować, że obowiązek sprzedawcy w ramach wymiany towaru obejmuje nie tylko dostawę towaru zgodnego z umową, ale i demontaż towaru wadliwego, tak aby umożliwić korzystanie z towaru zastępczego zgodnie z jego charakterem i przeznaczeniem.

21 Bundesgerichtshof zwraca uwagę, że rozstrzygnięcie wspomnianego zagadnienia nie byłoby jednak konieczne, gdyby Gebr. Weber była uprawniona do odmowy zwrotu kosztów demontażu płytek niezgodnych z umową ze względu na nieproporcjonalność tych kosztów. Sąd ten wyjaśnia, że na mocy § 439 ust. 3 BGB sprzedawca może odmówić realizacji wybranego przez kupującego rodzaju wykonania następczego nie

tylko wtedy, gdy ten rodzaj wykonania pociąga za sobą dla niego nieproporcjonalne koszty w porównaniu do drugiego rodzaju wykonania („nieproporcjonalność względna"), ale również wtedy, gdy koszty rodzaju wykonania wybranego przez sprzedawcę – nawet jeśli jest to jedyny możliwy rodzaj wykonania – są samoistnie nieproporcjonalne („nieproporcjonalność absolutna"). W niniejszej sytuacji żądanie wykonania następczego poprzez dostawę płytek zgodnych z umową stanowiłoby taki przypadek „nieproporcjonalności absolutnej", gdyż wymagałoby od Gebr. Weber poniesienia oprócz kosztów tej dostawy, szacowanych na 1200 EUR, kosztów demontażu płytek niezgodnych z umową w wysokości 2100 EUR, czyli łącznej kwoty 3300 EUR, przekraczającej próg 150% wartości towaru wolnego od wad, na podstawie którego oceniana jest a priori proporcjonalność takiego żądania.

22 Jednakże w ocenie Bundesgerichtshof przyznana sprzedawcy na mocy prawa niemieckiego możliwość odmówienia wykonania następczego ze względu na taką nieproporcjonalność absolutną może być niezgodna z art. 3 ust. 3 dyrektywy, który zgodnie ze swoim brzmieniem wydaje się odnosić tylko do nieproporcjonalności względnej. Niemniej jednak nie można wykluczyć, że odmowa oparta na nieproporcjonalności absolutnej wchodzi w zakres pojęcia niemożliwości, o którym mowa w tymże art. 3 ust. 3, gdyż nie można zakładać, że dyrektywa odnosi się wyłącznie do przypadków niemożliwości fizycznej, a jej zamiarem jest nałożenie na sprzedawcę obowiązku wykonania następczego pozbawionego sensu pod względem ekonomicznym.

23 W tych okolicznościach Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przepisy art. 3 ust. 3 akapity pierwszy i drugi dyrektywy […] należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one krajowemu przepisowi ustawowemu, zgodnie z którym sprzedawca w przypadku niezgodności z umową dostarczonego towaru może odmówić usunięcia tej niezgodności w sposób zaproponowany przez konsumenta, jeśli wiązałoby się to dla sprzedawcy z kosztami, które

w porównaniu z wartością, jaką miałyby towary, gdyby nie występowała niezgodność, i biorąc pod uwagę znaczenie niezgodności, byłyby nadmiernie wysokie (całkowicie nieproporcjonalne)?

2) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: czy przepisy art. 3 ust. 2 i art. 3 ust. 3 akapit trzeci […] dyrektywy należy interpretować w taki sposób, że sprzedawca w przypadku przywrócenia zgodności z umową poprzez zastąpienie musi ponieść koszty demontażu towaru niezgodnego z umową z rzeczy, do której konsument go wmontował zgodnie z jego charakterem i przeznaczeniem?".

W sprawie C-87/09

24 I. Putz zawarła przez internet z Medianess Electronics umowę sprzedaży dotyczącą nowej zmywarki za cenę 367 EUR, powiększoną o koszty dostawy w wysokości 9,52 EUR. Strony porozumiały się co do tego, że towar zostanie dostarczony do drzwi wejściowych domu I. Putz. Zmywarka została dostarczona, a cena uiszczona zgodnie z uzgodnieniem.

25 Po tym jak I. Putz zamontowała zmywarkę u siebie w mieszkaniu, została stwierdzona jej nieusuwalna wada, przy czym powodem tej wady nie mógł być montaż tego urządzenia.

26 Strony porozumiały się zatem co do wymiany wspomnianej zmywarki. I. Putz zażądała, by Medianess Electronics nie tylko dostarczyła nową zmywarkę, ale również by dokonała demontażu wadliwego urządzenia i zamontowała urządzenie zamienne

lub pokryła koszty demontażu i nowego zamontowania, czego spółka ta odmówiła. Ponieważ Medianess Electronics nie zareagowała na skierowane do niej wezwanie do spełnienia świadczenia, I. Putz odstąpiła od umowy sprzedaży.

27 I. Putz wniosła w rezultacie powództwo przeciwko Medianess Electronics przed Amtsgericht Schorndorf, żądając zwrotu ceny zakupu w zamian za jednoczesne wydanie wadliwej zmywarki.

28 W postanowieniu odsyłającym uściślono, że zgodnie z prawem niemieckim to, czy odstąpienie od umowy jest ważne, zależy od tego, czy I. Putz wyznaczyła bezskutecznie Medianess Electronics użyteczny termin na wykonanie następcze umowy, ograniczając się tylko do żądania tego, do czego Medianess Electronics była zobowiązana. W rezultacie w celu rozstrzygnięcia sporu konieczne jest ustalenie, czy I. Putz miała prawo żądać od Medianess Electronics, by dokonała ona demontażu wadliwego urządzenia i zamontowała nowe urządzenie lub pokryła koszty związane z tymi czynnościami.

29 Amtsgericht Schorndorf zwraca w tym względzie uwagę, że prawo niemieckie nie nakłada na sprzedawcę obowiązku, w sposób niezależny od kwestii ponoszenia winy, dokonania demontażu wadliwej rzeczy lub zamontowania rzeczy zamiennej bądź poniesienia odpowiednich kosztów, nawet w przypadku gdy konsument zamontował wadliwą rzecz zgodnie z jej przeznaczeniem przed wystąpieniem wady. W ocenie Amtsgericht Schorndorf taki obowiązek może jednak wynikać z dyrektywy, gdyż ma ona na celu osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony konsumentów, a jej art. 3 ust. 3 akapit trzeci przewiduje, że wszelka wymiana powinna być dokonana bez istotnej niedogodności dla konsumenta.

30 Sąd ten zauważa, że jeżeli kupujący nie otrzyma zwrotu kosztów montażu towaru zastępczego, musi te koszty ponieść dwukrotnie, a mianowicie po raz pierwszy w związku z montażem wadliwej rzeczy, a po raz drugi w związku z montażem towaru zastępczego. Natomiast w przypadku dostawy zgodnej z warunkami umowy musiałby

je ponieść tylko raz. Amtsgericht Schorndorf uważa, że możliwe byłoby wprawdzie uznanie, że sprzedawca jest obowiązany do poniesienia kosztów montażu towaru zastępczego wyłącznie w przypadku winy. Jednakże okoliczność, że konsumentowi nie można zarzucić żadnej winy i że za wystąpienie wady należy obarczyć raczej sprzedawcę niż konsumenta, uzasadnia to, by przyznać konsumentowi uprawnienie niezależne od winy sprzedawcy, który to sprzedawca może zresztą łatwiej zwrócić się przeciwko producentowi.

31 W odniesieniu do demontażu rzeczy wadliwej sąd krajowy stwierdza, że zgodność z umową nie tylko obejmuje dostarczenie towaru wolnego od wad, lecz również zakłada, iż żaden towar wadliwy nie pozostaje u kupującego, co przemawiałoby na korzyść wykładni, zgodnie z którą na sprzedawcy ciąży obowiązek demontażu takiego towaru. Ponadto okoliczność, że rzecz wadliwa pozostaje u konsumenta, mogłaby stanowić dla niego istotną niedogodność. Wreszcie, pojęcie wymiany, do którego odnosi się art. 3 dyrektywy, wydaje się wskazywać, że obowiązek sprzedawcy nie ogranicza się do samego dostarczenia towaru zamiennego wolnego od wad, ale też wymaga od niego, by wymienił ten towar w zamian za towar wadliwy.

32 W tych okolicznościach Amtsgericht Schorndorf postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przepisy art. 3 ust. 2 i art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy […] należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one krajowemu przepisowi ustawowemu, zgodnie z którym sprzedawca – w przypadku przywrócenia zgodności towaru konsumpcyjnego z umową poprzez jego zastąpienie – nie musi ponosić kosztów montażu dostarczonego zamiennie towaru do rzeczy, do której konsument wmontował towar niezgodny z umową zgodnie z jego charakterem i przeznaczeniem, jeżeli pierwotnie nie był on na podstawie umowy zobowiązany do dokonania montażu?

2) Czy przepisy art. 3 ust. 2 i art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w przypadku przywrócenia zgodności towaru konsumpcyjnego z umową poprzez jego zastąpienie sprzedawca musi ponieść koszty demontażu towaru niezgodnego z umową z rzeczy, do której konsument wmontował go zgodnie z jego charakterem i przeznaczeniem?".

W przedmiocie połączenia spraw

33 Mając na uwadze powiązanie spraw C-65/09 oraz C-87/09, zgodnie z art. 43 w związku z art. 103 regulaminu postępowania należy je połączyć do celów wydania wyroku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności pytań w sprawie C-65/09

34 Gebr. Weber stwierdza, że oba pytania postawione w sprawie C-65/09 są niedopuszczalne. Pytanie pierwsze jest jej zdaniem natury hipotetycznej, gdyż odpowiedź na to pytanie nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu przed sądem krajowym. Prawo niemieckie nie nakłada bowiem na sprzedawcę, który nie ponosi winy, obowiązku dokonania demontażu towaru niezgodnego z umową, tak że żądanie zwrotu kosztów tego demontażu należy oddalić bez względu na wysokość związanych z tym kosztów. Niedopuszczalność pytania pierwszego pociąga za sobą również niedopuszczalność

pytania drugiego, jako że sąd krajowy uzależnił zadanie tego pytania od odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze.

35 W tym względzie należy przypomnieć, że w ramach postępowania określonego w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za wydanie przyszłego wyroku, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy do wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, co do zasady Trybunał jest zobowiązany wydać orzeczenie (zob. w szczególności wyroki: z dnia 22 czerwca 2006 r. w sprawie C-419/04 Conseil général de la Vienne, Zb.Orz. s. I-5645, pkt 19; z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-119/05 Lucchini, Zb.Orz. s. I-6199, pkt 43; z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie C-52/09 TeliaSonera, Zb.Orz. s. I-527, pkt 15).

36 Odmowa wydania orzeczenia w odniesieniu do pytania prejudycjalnego, które postawił sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne, aby skutecznie odpowiedzieć na przedstawione mu pytania (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Conseil général de la Vienne, pkt 20; w sprawie Lucchini, pkt 44; w sprawie TeliaSonera, pkt 16).

37 Tymczasem należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie tak nie jest.

38 Za pomocą swoich pytań Bundesgerichtshof zwraca się bowiem o wykładnię dyrektywy właśnie po to, by być w stanie stwierdzić, czy prawo krajowe jest z nią zgodne, gdyż prawo to, po pierwsze, nie nakłada na sprzedawcę obowiązku poniesienia

kosztów demontażu towaru niezgodnego z umową, a po drugie, daje mu możliwość odmowy dostarczenia towaru zamiennego, gdy dostarczenie to wymaga ze względu na wspomniane koszty nieproporcjonalnych nakładów. Ponadto z postanowienia odsyłającego wynika, że odpowiedź na te pytania ma decydujące znaczenie dla wyniku sporu przed sądem krajowym, gdyż Bundesgerichtshof wskazuje, że w razie potrzeby może nadać wspomnianemu uprawnieniu wykładnię zgodną z dyrektywą. Kolejność postawienia pytań jest w tym kontekście pozbawiona znaczenia. W tym ostatnim względzie należy również zauważyć, że sama Gebr. Weber podniosła w swoich uwagach co do istoty sprawy, że aby odpowiedzieć na pytanie pierwsze, należy znać zakres wynikającego z art. 3 ust. 3 dyrektywy obowiązku wymiany towaru niezgodnego z umową, a zatem uzyskać odpowiedź na pytanie drugie, i zasugerowała, by to pytanie zostało przeanalizowane w pierwszej kolejności.

39 W konsekwencji należy oddalić podniesiony przez Gebr. Weber zarzut niedopuszczalności.

W przedmiocie nałożonego na sprzedawcę obowiązku dokonania demontażu towaru niezgodnego z umową i montażu towaru zastępczego lub poniesienia odpowiednich kosztów

40 W ramach pytania drugiego w sprawie C-65/09 oraz pytań pierwszego i drugiego w sprawie C-87/09, które należy przeanalizować łącznie, sądy krajowe dążą do ustalenia, czy art. 3 ust. 2 i art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w przypadku doprowadzenia do stanu zgodnego z umową poprzez wymianę niezgodnego z umową towaru konsumpcyjnego, który przed wystąpieniem wady został zamontowany przez konsumenta zgodnie z charakterem i przeznaczeniem tego towaru, sprzedawca jest obowiązany sam dokonać demontażu tego towaru z miejsca, w którym został zamontowany, i zamontować tam towar zastępczy albo ponieść koszty związane z tym demontażem i zamontowaniem towaru zastępczego

bez względu na okoliczność, że umowa sprzedaży nie przewidywała obowiązku zamontowania przez sprzedawcę zakupionego pierwotnie towaru konsumpcyjnego.

41 Gebr. Weber oraz rządy niemiecki, belgijski i austriacki sądzą, że na pytania te należy udzielić odpowiedzi przeczącej. Ich zdaniem pojęcie wymiany zastosowane w art. 3 ust. 2 akapit pierwszy dyrektywy odnosi się wyłącznie do dostarczenia towaru zgodnego z umową sprzedaży i artykuł ten nie może w rezultacie nakładać na sprzedawcę obowiązków nieprzewidzianych przez tę umowę. Takie obowiązki demontażu towaru wadliwego i montażu towaru zastępczego nie wynikają także ze wspomnianego art. 3 ust. 3 i 4, zgodnie z którym wymiana powinna nastąpić w sposób „wolny od opłat" i „bez istotnych niedogodności dla konsumenta". Warunki te odnoszą się bowiem do samej dostawy towaru zastępczego i nie mają na celu nałożenia na sprzedawcę obowiązków, które wykraczają poza wspomnianą umowę, ani ochrony konsumenta przed kosztami i niedogodnościami wynikającymi z korzystania przez niego na własną odpowiedzialność z niezgodnego z umową towaru. W rezultacie szkody poniesione z powodu zamontowania wadliwego towaru przez konsumenta nie są objęte zakresem stosowania dyrektywy, ale w razie potrzeby powinny być przedmiotem roszczenia na podstawie prawa krajowego mającego zastosowanie do odpowiedzialności umownej.

42 Rządy hiszpański i polski oraz Komisja podtrzymują tezę przeciwną. Rząd hiszpański uważa, że sprzedawca powinien ponieść wszystkie koszty związane z wymianą wadliwego towaru, w tym koszty demontażu tego towaru i koszty zamontowania towaru zastępczego, gdyż w przeciwnym razie konsument musiałby ponieść dwukrotnie te koszty, co jest nie do pogodzenia z wysokim poziomem ochrony, do którego dąży dyrektywa. Rząd polski podkreśla, że zamierzony przez art. 3 ust. 3 i 4 dyrektywy cel polega na zagwarantowaniu, by konsument nie ponosił żadnych kosztów realizacji środków ochrony prawnej przewidzianych przez dyrektywę w pierwszej kolejności, czyli naprawienia i wymiany towaru niezgodnego z umową. Według Komisji wprowadzony w art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy paralelizm między dwoma sposobami doprowadzania towaru wadliwego do zgodności z umową pozwala na uznanie, że przedmiotem wymiany, tak jak i naprawy, jest towar w położeniu, w jakim znajduje się w chwili

wystąpienia braku zgodności. Jeśli towar niezgodny z umową został już zamontowany zgodnie ze swoim charakterem i przeznaczeniem, to podlega on doprowadzeniu do zgodności z umową w takim położeniu. W rezultacie wymiana powinna zostać dokonana w taki sposób, by nowy towar znalazł się w takim położeniu, w którym znajdował się towar wadliwy. Ponadto okoliczność, że konsument w braku demontażu towaru niezgodnego z umową przez sprzedawcę musi zachować go i nie może używać towaru zastępczego ze względu na to, że nie został on zamontowany, stanowi „istotną niedogodność dla konsumenta" w rozumieniu wspomnianego art. 3 ust. 3.

43 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy sprzedawca jest odpowiedzialny względem kupującego za każdy istniejący w chwili dostawy towaru brak zgodności towaru z umową.

44 Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy wymienia prawa, z których konsument może korzystać wobec sprzedawcy w razie braku zgodności dostarczonego towaru. W pierwszej kolejności konsument ma prawo żądać doprowadzenia towaru do stanu zgodnego z umową. W razie niemożności doprowadzenia do tego stanu może on w dalszej kolejności żądać obniżenia ceny lub rozwiązania umowy.

45 W odniesieniu do doprowadzenia towaru do stanu zgodnego z umową art. 3 ust. 3 dyrektywy wyjaśnia, że konsument ma prawo żądać od sprzedawcy naprawienia towaru lub jego wymiany, w obu przypadkach bez żadnych opłat, chyba że żądanie takie byłoby niemożliwe do spełnienia lub nieproporcjonalne.

46 Trybunał miał już sposobność zwrócić uwagę, że zarówno z brzmienia art. 3 dyrektywy, jak i zresztą z odpowiednich prac przygotowawczych wynika, że prawodawca Unii zamierzał uczynić z nieodpłatności doprowadzenia towaru do stanu zgodnego z umową przez sprzedawcę istotny element ochrony zagwarantowanej konsumentowi w tej dyrektywie. Ciążący na sprzedawcy obowiązek nieodpłatnego doprowadzenia towaru do stanu zgodnego z umową, czy to w formie naprawy, czy wymiany towaru, ma na celu ochronę konsumenta przed ryzykiem obciążeń finansowych, które to ryzyko w braku tego rodzaju ochrony mogłoby zniechęcić go do korzystania z przysługujących mu praw (zob. wyrok z dnia 17 kwietnia 2008 r. w sprawie C-404/06 Quelle, Zb.Orz. s. I-2685, pkt 33, 34).

47 Tymczasem należy stwierdzić, że gdyby w przypadku wymiany towaru niezgodnego z umową konsument nie mógł żądać od sprzedawcy dokonania demontażu tego towaru z miejsca, w którym został on zamontowany zgodnie z jego charakterem i przeznaczeniem, oraz zamontowania towaru zastępczego w tymże miejscu bądź poniesienia odpowiednich kosztów, wymiana ta pociągnęłaby za sobą dla niego dodatkowe nakłady finansowe, których nie musiałby ponieść, gdyby sprzedawca należycie wykonał umowę sprzedaży. Gdyby bowiem sprzedawca od razu dostarczył towar zgodny z umową, konsument poniósłby tylko jednokrotnie koszty montażu i nie musiałby ponosić kosztów demontażu towaru wadliwego.

48 Interpretowanie art. 3 dyrektywy w ten sposób, iż nie nakłada on na sprzedawcę obowiązku dokonania demontażu towaru niezgodnego z umową i zamontowania towaru zastępczego lub poniesienia odpowiednich kosztów, skutkowałoby tym, że aby mieć możliwość skorzystania z uprawnień przyznanych mu we wspomnianym artykule, konsument musiałby ponieść te dodatkowe koszty wynikające z dostawy przez sprzedawcę towaru niezgodnego z umową.

49 W takim przypadku wymiana tego towaru nie byłaby dokonywana – wbrew temu, co przewiduje art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy – w sposób wolny od odpłat dla konsumenta.

50 Wprawdzie koszty demontażu towaru niezgodnego z umową i zamontowania towaru zastępczego nie widnieją pośród wyraźnie wymienionych w art. 3 ust. 4 dyrektywy, który definiuje sformułowanie „wolny od opłat" jako odnoszące się do „niezbędnych kosztów związanych z przywróceniem towarom zgodności, w szczególności do kosztów wysyłki, robocizny i materiałów". Jednakże Trybunał orzekł już, że z użycia przez prawodawcę Unii wyrażenia „w szczególności" wynika, że wykaz ten ma charakter orientacyjny i nie jest wyczerpujący (zob. ww. wyrok w sprawie Quelle, pkt 31). Ponadto koszty te są od tego momentu niezbędne, by można było dokonać wymiany towaru niezgodnego z umową, i stanowią w rezultacie „niezbędne koszty związane z przywróceniem towarom zgodności" w rozumieniu wspomnianego art. 3 ust. 4.

51 Ponadto, jak zauważyła Komisja, z systematyki art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy wynika, że wymienione we wspomnianym artykule dwa sposoby doprowadzenia do zgodności mają na celu zapewnienie tego samego poziomu ochrony konsumenta. Tymczasem bezsporne jest, że naprawa towaru niezgodnego z umową dokonywana jest co do ogólnej zasady w odniesieniu do tego towaru w położeniu, w jakim znajdował się w chwili wystąpienia wady, tak że konsument nie ponosi w tym przypadku kosztów demontażu i nowego zainstalowania.

52 Poza tym należy zauważyć, że na mocy art. 3 ust. 3 dyrektywy naprawa i wymiana towaru niezgodnego z umową powinny być dokonane nie tylko w sposób wolny od kosztów, ale również w rozsądnym czasie i bez istotnej niedogodności dla konsumenta. Ten potrójny wymóg jest wyrazem wyraźnej woli prawodawcy Unii, by zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Quelle, pkt 35).

53 Co się tyczy tej woli prawodawcy, wyrażeniu „bez istotnej niedogodności dla konsumenta", widniejącemu w art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy, nie można nadać zawężającej wykładni proponowanej przez rządy niemiecki, belgijski i austriacki. Otóż bez wątpienia okoliczność, że towar niezgodny z umową nie został zdemontowany i że towar zastępczy nie został zamontowany przez sprzedawcę, może stanowić istotną niegodność dla konsumenta, w szczególności w sytuacjach takich jak rozpatrywane

przed sądami krajowymi, w których towar zastępczy – aby mógł być używany zgodnie ze swoim zwykłym przeznaczeniem – musi być najpierw zamontowany, co wymaga uprzedniego demontażu towaru niezgodnego z umową. Co więcej, wspomniany art. 3 ust. 3 akapit trzeci stanowi wyraźnie, że należy uwzględnić „charakter towarów i celów, dla których konsument ich potrzebuje".

54 W odniesieniu do terminu „wymiana" należy stwierdzić, że jego dokładne znaczenie jest rozbieżne w poszczególnych wersjach językowych. Podczas gdy w pewnej liczbie tych wersji, takich jak hiszpańska („sustitución"), angielska („replacement"), francuska („remplacement"), włoska („sostituzione"), niderlandzka („vervanging") i portugalska („substituição"), termin ten odnosi się do całości czynności, w następstwie której towar niezgodny z umową powinien zostać rzeczywiście „wymieniony", nakładając w ten sposób na sprzedawcę obowiązek przedsięwzięcia wszystkiego co niezbędne, by osiągnąć ten rezultat, inne wersje językowe, takie jak w szczególności niemiecka („Ersatzlieferung"), mogą sugerować trochę węższą interpretację. Jednakże, jak zauważają sądy krajowe, nawet w tej ostatniej wersji językowej wspomniany termin nie ogranicza się do samego dostarczenia towaru zamiennego; przeciwnie, może wskazywać na istnienie obowiązku jego wymiany w zamian za towar niezgodny z umową.

55 Ponadto wykładnia art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy w sposób, zgodnie z którym w przypadku wymiany towaru niezgodnego z umową nakłada ona na sprzedawcę obowiązek dokonania demontażu tego towaru z miejsca, w którym konsument go zamontował zgodnie z charakterem i przeznaczeniem tego towaru przed wystąpieniem wady, oraz zamontowania towaru zastępczego, odpowiada celowi dyrektywy, który – jak wskazuje jej motyw 1 – polega na zagwarantowaniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów.

56 Należy w tym kontekście zauważyć, że rezultat takiej wykładni nie jest również niesprawiedliwy. Nawet bowiem w przypadku, w którym niezgodność towaru nie wynika

z winy sprzedawcy, i tak poprzez dostarczenie towaru niezgodnego sprzedawca ten nie wykonał należycie zobowiązania, które na siebie przyjął na mocy umowy sprzedaży, a zatem musi ponieść konsekwencje jego nieprawidłowego wykonania. Natomiast konsument ze swej strony zapłacił cenę sprzedaży, a przez to należycie wykonał swe zobowiązanie umowne (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Quelle, pkt 41). Ponadto okoliczność, że konsument w przeświadczeniu, iż dostarczony towar jest zgodny z umową, zamontował w dobrej wierze towar wadliwy zgodnie z jego charakterem i przeznaczeniem przed wystąpieniem wady, nie może stanowić winy, którą można by zarzucić temu konsumentowi.

57 W rezultacie w sytuacji, w której żadna z obu stron umowy nie działała w sposób zawiniony, słuszne jest, by to sprzedawca poniósł koszty demontażu towaru niezgodnego z umową i zamontowania towaru zastępczego, jako że, po pierwsze, udałoby się uniknąć tych kosztów, gdyby sprzedawca od razu należycie wykonał swoje zobowiązania umowne, a po drugie, koszty te są od tego momentu niezbędne do doprowadzenia towaru do stanu zgodnego z umową.

58 Co więcej, interesy finansowe sprzedawcy są chronione nie tylko dzięki dwuletniemu terminowi przedawnienia przewidzianemu w art. 5 ust. 1 dyrektywy i dzięki danej mu w jej art. 3 ust. 3 akapit drugi możliwości odmowy wymiany towaru, jeśli ten środek zaradczy okazuje się nieproporcjonalny jako wiążący się z nałożeniem na niego nadmiernie wysokich kosztów (zob. ww. wyrok w sprawie Quelle, pkt 42), ale również dzięki potwierdzonemu w art. 4 dyrektywy prawu regresu wobec osób odpowiedzialnych w tym samym łańcuchu umownym. Okoliczność, że dyrektywa obciąża sprzedawcę odpowiedzialnością wobec konsumenta za każdą niezgodność z umową istniejącą w chwili dostawy towaru (zob. ww. wyrok w sprawie Quelle, pkt 40), zrównoważona jest zatem okolicznością, że sprzedawca ma możliwość zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego do podjęcia kroków przeciwko producentowi, poprzedniemu sprzedawcy w tym samym łańcuchu umownym lub przeciwko każdemu innemu pośrednikowi.

59 Ta wykładnia art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy jest niezależna od kwestii, czy sprzedawca był zobowiązany na mocy umowy sprzedaży do zamontowania dostarczonego towaru. O ile w umowie sprzedaży ustalono bowiem, jak określa to art. 2 dyrektywy, stan zgodności tego towaru z umową, a zatem w szczególności ustalono, co stanowi brak takiej zgodności, o tyle jednak w razie zaistnienia takiej wady obowiązki sprzedawcy wskutek nieprawidłowego wykonania tej umowy wynikają nie tylko z tej umowy, ale przede wszystkim z przepisów dotyczących ochrony konsumentów, w szczególności z art. 3 dyrektywy, nakładających obowiązki, których zakres jest niezależny od warunków wspomnianej umowy i które mogą w razie potrzeby wykraczać poza obowiązki przewidziane w tej umowie.

60 W ten sposób przyznane konsumentom w art. 3 dyrektywy uprawnienia – mające na celu nie postawienie ich w sytuacji korzystniejszej niż sytuacja, do której mogliby oni rościć sobie prawo na podstawie umowy sprzedaży, ale po prostu ustanowienie sytuacji, która istniałaby, gdyby sprzedawca od razu dostarczył towar zgodny z umową – mają na mocy art. 7 dyrektywy charakter wiążący dla sprzedawcy. Zresztą z art. 8 ust. 2 dyrektywy wynika, że przewidziana w niej ochrona ma charakter minimalny, i chociaż państwa członkowskie mogą przyjmować surowsze przepisy, to nie mogą one naruszać gwarancji przewidzianych przez prawodawcę Unii (zob. ww. wyrok w sprawie Quelle, pkt 36).

61 Wreszcie, przy założeniu, że sprzedawca nie dokonuje sam demontażu towaru niezgodnego z umową i zamontowania towaru zastępczego, do sądu krajowego należy określenie kosztów, jakie konieczne są dla wspomnianego demontażu i zamontowania, a o których zwrot konsument może się ubiegać.

62 Z całości powyższych rozważań wynika, że art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w przypadku doprowadzenia do stanu zgodnego z umową poprzez wymianę niezgodnego z umową towaru konsumpcyjnego, który przed wystąpieniem wady został zamontowany w dobrej wierze przez konsumenta zgodnie z charakterem i przeznaczeniem tego towaru, sprzedawca jest obowiązany sam dokonać demontażu tego towaru z miejsca, w którym został zamontowany, i zamontować tam towar zastępczy albo ponieść niezbędne koszty związane z demontażem

i zamontowaniem towaru zastępczego. Ten obowiązek sprzedawcy istnieje niezależnie od tego, czy na mocy umowy sprzedaży podjął się on zamontowania zakupionego pierwotnie towaru konsumpcyjnego.

W przedmiocie możliwości odmowy przez sprzedawcę poniesienia nieproporcjonalnych kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego

63 Stawiając pytanie pierwsze w sprawie C-65/09, sąd krajowy w istocie dąży do ustalenia, czy przepis art. 3 ust. 3 akapity pierwszy i drugi dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by sprzedawca na mocy prawa krajowego mógł odmówić wymiany towaru niezgodnego z umową na tej podstawie, że wymiana taka wymaga od niego – ze względu na obowiązek dokonania demontażu towaru z miejsca, w którym został on zamontowany, i zamontowania tam towaru zastępczego – poniesienia kosztów nieproporcjonalnych w stosunku do wartości, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i do znaczenia braku zgodności.

64 Gebr. Weber oraz rządy niemiecki i austriacki sugerują udzielenie przeczącej odpowiedzi na to pytanie. Otóż ich zdaniem dyrektywa nie może mieć na celu nałożenia na sprzedawcę obowiązku poniesienia kosztów ekonomicznie nadmiernie wysokich w przypadku, gdy istnieje tylko jeden środek zaradczy. Ponadto brzmienie art. 3 ust. 3 nie daje żadnej wskazówki na temat tego przypadku. Poza tym w odniesieniu do systematyki tego artykułu należy tym bardziej w takim przypadku zastosować kryteria wyliczone w jego ust. 3 akapit drugi, które to wyliczenie nie jest enumeratywne. Zresztą, o ile porównanie z kosztami wynikającymi z alternatywnego środka zaradczego jest wprawdzie niemożliwe, o tyle ewentualna nieproporcjonalność może być jednak oceniona za pomocą pozostałych kryteriów wymienionych we wspomnianym

akapicie. Co więcej, w świetle celu tego przepisu, polegającego na ochronie sprzedawcy przed nadmiernymi niedogodnościami ekonomicznymi, należy nadać mu wykładnię zapewniającą taką ochronę także w braku alternatywnego środka zaradczego.

65 Natomiast rządy belgijski, hiszpański i polski oraz Komisja opowiadają się za udzieleniem odpowiedzi twierdzącej na wspomniane pytanie. Podnoszą, że z brzmienia art. 3 ust. 3 akapit drugi dyrektywy wynika, iż odnosi się on wyłącznie do względnej nieproporcjonalności, co zresztą potwierdzone jest przez motyw 11 dyrektywy. Celem wspomnianego przepisu jest zapobieżenie możliwości nadużywania przez konsumenta swoich praw poprzez żądanie od sprzedawcy realizacji danego sposobu doprowadzenia do zgodności, gdy inny sposób okazałby się mniej uciążliwy dla sprzedawcy i prowadziłby do tego samego rezultatu. Tymczasem, podczas gdy oba sposoby doprowadzenia do zgodności mają na celu zagwarantowanie tych samym interesów konsumentów, czyli wykonania zobowiązań umownych i możliwości rozporządzania towarem zgodnym z umową, środki uzupełniające, polegające na obniżeniu ceny lub odstąpieniu od umowy, nie pozwalają na ochronę tychże interesów. Gdyby sprzedawca mógł odmówić realizacji jedynego możliwego środka zaradczego ze względu na jego absolutną nieproporcjonalność, konsument dysponowałby tylko wspomnianymi środkami uzupełniającymi wbrew systematyce wspomnianego art. 3, który daje pierwszeństwo zachowaniu wzajemności zobowiązań wynikających z umowy sprzedaży i celowi dyrektywy polegającemu na zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Komisja dodaje jednakże, że nie jest wykluczone, iż w skrajnych przypadkach, w których wyłącznie możliwy środek zaradczy pociągałby za sobą koszt znacząco nieproporcjonalny w stosunku do interesu konsumenta polegającego na uzyskaniu środka zaradczego, dochodziłoby do niemożliwości w rozumieniu art. 3 ust. 3 akapit pierwszy dyrektywy.

66 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 ust. 3 akapit pierwszy dyrektywy, po pierwsze, konsument może żądać, aby sprzedawca naprawił towary, albo może żądać od sprzedawcy ich wymiany, a w obu przypadkach jest to wolne od opłat, chyba że byłoby to niemożliwe lub nieproporcjonalne.

67 Wspomniany art. 3 ust. 3 akapit drugi uściśla, że środek zaradczy uznaje się za nieproporcjonalny, jeśli nakłada on na sprzedawcę koszty, które w porównaniu z alternatywnym środkiem zaradczym są nadmiernie wysokie, biorąc pod uwagę wartość, jaką miałyby towary, gdyby nie występował brak zgodności, znaczenie braku zgodności oraz kwestię tego, czy alternatywny środek zaradczy może zostać zrealizowany bez istotnej niedogodności dla konsumenta.

68 Należy zatem stwierdzić, że o ile art. 3 ust. 3 akapit pierwszy dyrektywy jest co do zasady sformułowany w sposób na tyle otwarty, że może obejmować również przypadki nieproporcjonalności absolutnej, o tyle wspomniany art. 3 ust. 3 akapit drugi definiuje termin „nieproporcjonalny" wyłącznie w odniesieniu do pozostałego środka zaradczego, ograniczając w ten sposób ten termin do przypadków nieproporcjonalności względnej. Zresztą z brzmienia i systematyki art. 3 ust. 3 dyrektywy w jasny sposób wynika, że odnosi się on do dwóch środków zaradczych przewidzianych w pierwszej kolejności, czyli do naprawy i wymiany towaru niezgodnego z umową.

69 Stwierdzenia te potwierdza motyw 11 dyrektywy, zgodnie z którym środek zaradczy byłby nieproporcjonalny, gdyby jego zastosowanie w porównaniu z innym środkiem wiązało się z nadmiernymi kosztami, a w celu ustalenia, że koszty są nadmierne, koszty jednego ze środków zaradczych powinny być znacząco wyższe niż koszty innego środka zaradczego.

70 O ile prawdą jest – jak to podnoszą Gebr. Weber i rząd niemiecki – że niektóre wersje językowe motywu 11, w tym w szczególności wersja w języku niemieckim, nie są całkiem jednoznaczne, gdyż odnoszą się do „innych środków zaradczych" w liczbie mnogiej, o tyle znaczna liczba wersji językowych, takich jak w językach angielskim, francuskim, włoskim, niderlandzkim i portugalskim, nie dopuszcza żadnych wątpliwości co do okoliczności, że prawodawca zamierzał odnieść się we wspomnianym

motywie – jak zresztą w art. 3 ust. 3 dyrektywy, który jest sformułowany we wszystkich wersjach językowych, w tym w wersji niemieckiej, w liczbie pojedynczej – wyłącznie do drugiego środka zaradczego przewidzianego w pierwszej kolejności przez ten przepis, czyli do naprawy towaru niezgodnego z umową albo jego wymiany.

71 W rezultacie wydaje się, że prawodawca Unii zamierzał przyznać sprzedawcy prawo odmowy naprawy lub wymiany towaru wadliwego wyłącznie w przypadku niemożliwości lub nieproporcjonalności względnej. Przy założeniu, że tylko jeden z tych dwóch środków zaradczych okazuje się możliwy, sprzedawca nie może zatem odmówić realizacji jedynego środka zaradczego umożliwiającego doprowadzenie towaru do stanu zgodnego z umową.

72 Ten dokonany przez prawodawcę Unii w art. 3 ust. 3 akapit drugi dyrektywy wybór związany jest – jak podniosły rządy belgijski i polski oraz Komisja – z okolicznością, że w interesie obu stron umowy dyrektywa daje pierwszeństwo jej wykonaniu za pomocą dwóch środków zaradczych przewidzianych w pierwszej kolejności w stosunku do rozwiązania umowy lub obniżenia ceny sprzedaży. Wybór taki uzasadniony jest poza tym okolicznością, że ogólnie te dwa środki uzupełniające nie pozwalają na zapewnienie tego samego poziomu ochrony konsumentów co doprowadzenie towaru do zgodności z umową.

73 O ile art. 3 ust. 3 akapit drugi dyrektywy stoi w rezultacie na przeszkodzie temu, by ustawodawstwo krajowe przyznało sprzedawcy prawo do odmowy realizacji jedynego możliwego środka zaradczego ze względu na jego nieproporcjonalność absolutną, o tyle artykuł ten umożliwia jednak skuteczną ochronę uzasadnionych interesów finansowych sprzedawcy, która jest dodatkowa – jak zostało to stwierdzone w pkt 58 niniejszego wyroku – w stosunku do tej przewidzianej w art. 4 i 5 dyrektywy.

74 W tym względzie należy zauważyć, że w odniesieniu do specyficznej sytuacji rozpatrywanej przez sąd krajowy, w której wymiana towaru wadliwego jako jedyny możliwy środek zaradczy pociąga za sobą nieproporcjonalne koszty ze względu na

konieczność demontażu towaru niezgodnego z umową z miejsca, w którym został zamontowany, i zamontowania towaru zastępczego, art. 3 ust. 3 dyrektywy nie stoi na przeszkodzie temu, by roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego ograniczało się w razie potrzeby do wysokości proporcjonalnej do wartości, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i do znaczenia braku zgodności. Takie ograniczenie nie narusza bowiem prawa konsumenta do żądania wymiany towaru niezgodnego z umową.

75 W tym kontekście należy podkreślić, że wspomniany art. 3 ma na celu ustanowienie właściwej równowagi między interesami konsumenta i sprzedawcy, gwarantując temu pierwszemu jako słabszej stronie umowy pełną i skuteczną ochronę przeciwko nieprawidłowemu wykonaniu przez sprzedawcę jego obowiązków umownych, jednocześnie pozwalając na wzięcie pod uwagę przywoływanych przez sprzedawcę względów natury ekonomicznej.

76 Badając, czy w sprawie przed sądem krajowym należy ograniczyć roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego, sąd ten będzie musiał uwzględnić, po pierwsze, wartość, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i znaczenie braku zgodności, a po drugie, cel dyrektywy polegający na zagwarantowaniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Zatem możliwość takiego ograniczenia nie może skutkować pozbawieniem w praktyce treści prawa konsumenta do uzyskania zwrotu tych kosztów w sytuacji, gdy zamontował on w dobrej wierze towar wadliwy zgodnie z charakterem i przeznaczeniem tego towaru przed wystąpieniem wady.

77 Wreszcie, przy założeniu ograniczenia roszczenia o zwrot wspomnianych kosztów należy przyznać konsumentowi możliwość domagania się zamiast wymiany towaru niezgodnego z umową stosownej obniżki ceny lub odstąpienia od umowy zgodnie

z art. 3 ust. 5 tiret ostatnie dyrektywy, gdyż okoliczność, że doprowadzanie towaru wadliwego do zgodności z umową może zostać uzyskane przez konsumenta jedynie poprzez poniesienie części tych kosztów, stanowi dla niego istotną niedogodność.

78 Z powyższych rozważań wynika, że art. 3 ust. 3 dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by ustawodawstwo krajowe przyznawało sprzedawcy prawo do odmowy wymiany towaru niezgodnego z umową, jedynego możliwego środka zaradczego, na tej postawie, że wymiana ta wymaga od niego – ze względu na obowiązek dokonania demontażu towaru z miejsca, w którym został on zamontowany, i zamontowania tam towaru zastępczego – poniesienia kosztów nieproporcjonalnych w stosunku do wartości, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i do znaczenia braku zgodności. Przepis ten nie stoi jednak na przeszkodzie temu, by roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego ograniczało się w takim przypadku do poniesienia przez sprzedawcę kwoty proporcjonalnej.

W przedmiocie kosztów

79 Dla stron postępowania przed sądami krajowymi niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tymi sądami, do nich zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 3 ust. 2 i 3 dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji należy interpretować w ten sposób, że w przypadku doprowadzenia do stanu zgodnego z umową poprzez wymianę niezgodnego z umową towaru konsumpcyjnego, który przed wystąpieniem wady został zamontowany w dobrej wierze przez konsumenta zgodnie z charakterem i przeznaczeniem tego towaru, sprzedawca jest obowiązany sam dokonać demontażu tego towaru z miejsca, w którym został zamontowany, i zamontować tam towar zastępczy albo ponieść niezbędne koszty związane z demontażem i zamontowaniem towaru zastępczego. Ten obowiązek sprzedawcy istnieje niezależnie od tego, czy na mocy umowy sprzedaży podjął się on zamontowania zakupionego pierwotnie towaru konsumpcyjnego.**

2) **Artykuł 3 ust. 3 dyrektywy 1999/44 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by ustawodawstwo krajowe przyznawało sprzedawcy prawo do odmowy wymiany towaru niezgodnego z umową, jedynego możliwego środka zaradczego, na tej postawie, że wymiana ta wymaga od niego – ze względu na obowiązek dokonania demontażu towaru z miejsca, w którym został on zamontowany, i zamontowania tam towaru zastępczego – poniesienia kosztów nieproporcjonalnych w stosunku do wartości, jaką miałby towar, gdyby był zgodny z umową, i do znaczenia braku zgodności. Przepis ten nie stoi jednak na przeszkodzie temu, by roszczenie konsumenta o zwrot kosztów demontażu towaru wadliwego i zamontowania towaru zastępczego ograniczało się w takim przypadku do poniesienia przez sprzedawcę kwoty proporcjonalnej.**

Podpisy